

kwartaal

3

jaar

1986

∟ **Kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst**

ministerie van binnenlandse zaken

KWARTAALOVERZICHT
BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST
3e KWARTAAL 1986

INDEX KWARTAALOVERZICHT 3e KWARTAAL 1986

I.

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

- Vreedzame coexistentie:
 een nog altijd een actueel begrip 4
- De vriendschapsverenigingen
 Oostbloksteunpunten in het Westen 13
- De van Rappard Garde 16
- Jeugdstorm Schiedam 17

III. MINDERHEDEN

- Suriname 19
- Koerden 22

IV. POLITIEK (GEWELDDADIG) ACTIVISME

- Overzicht voornaamste gebeurtenissen op (politiek)
 activistisch gebied januari t/m september 1986 26

II. ANTI DEMOCRATISCHE STROMINGEN

VREEDZAME COEXISTENTIE: EEN NOG ALTIJD ACTUEEL BEGRIP

Sinds er vorig jaar met GORBACHEV een nieuwe generatie sovjetleiders is aangetreden, lijkt er in het Kremlin een frisse wind te zijn gaan waaien - ook voor wat betreft de benadering van de internationaal-politieke problematiek. Het Westen is inmiddels overvallen door een lawine Sovjetvoorstellen voor vermindering van de internationale spanning die als "realistisch" en "pragmatisch" aan de man worden gebracht in een waar diplomatiek en propagandistisch "charmeoffensief". Sovjetwoordvoerders spreken zelf al van hun "nieuwe denken" over oorlog en vrede, over ontwapening en de gevaren van het atoomtijdperk.

De huidige Sovjetopstelling biedt het Westen uiteraard mogelijkheden om constructief op in te spelen. Tegelijkertijd is het echter zinvol nog eens na te gaan of die opstelling werkelijk zo nieuw is, als tegelijkertijd vanuit Moskou zo nadrukkelijk gewezen wordt op de actualiteit van het Sovjetconcept van "vreedzame coëxistentie". Uit recente uitspraken van o.a. GORBACHEV zelf valt af te leiden dat er niet werkelijk iets veranderd is in de Sovjetopvattingen over vreedzame coëxistentie; zoals die onder CHROESTSJOV gedefinieerd werd als "de specifieke vorm van internationale klassenstrijd in deze tijd". In het hier volgende stuk wordt nog eens onderzocht hoe deze opvattingen zich in de loop der jaren hebben ontwikkeld en wat zij voor de dag van vandaag betekenen, ook voor wat betreft de Oosteuropese inlichtingenactiviteiten en "actieve maatregelen".

1. Historische ontwikkeling van formulering vreedzame coëxistentie

Vreedzame coëxistentie als tactiek / LENIN en STALIN

Reeds de grondlegger van de Russische revolutie, LENIN, hanteerde de idee van vreedzame coëxistentie ook al was de term in zijn tijd nog niet opgenomen in het politieke spraakgebruik. Voor LENIN gold het vreedzaam naast elkaar bestaan van de socialistische Sovjetstaat en de kapitalistische landen als een noodzakelijke tactiek om de toenmalige overmacht van het kapitalistische kamp het hoofd te kunnen bieden. STALIN had voor zijn bekende theorie van "de opbouw van het socialisme in een land" eveneens de vreedzame coëxistentietactiek nodig om de vooralsnog militair en economisch zwakke Sovjet-Unie ongestoord te kunnen uitbouwen tot een "krachtig socialistisch bolwerk" temidden van de "kapitalistische omsingeling".

Zowel LENIN als STALIN bleven daarbij uitgaan van "de onvermijdelijkheid van de oorlog" tussen de kapitalistische en de socialistische wereld. De tegenstelling tussen socialisme en kapitalisme was immers "onverzoenlijk" en de strijd tussen de Sovjetstaat en zijn kapitalistische antagonisten was een internationale vorm van "klassenstrijd".

Vreedzame coëxistentie als strategie / CHROESTSJOV

Het was CHROESTSJOV, die op het 20e CPSU-congres in 1956 brak met het leerstuk van de onvermijdelijkheid van de oorlog en die daarmee het vreedzame coëxistentieprincipe opwaardeerde tot een strategie die een ongehinderde ontplooiing van het socialisme in het riskante atoomtijdperk moest veiligstellen. Vanaf dat moment dateert ook de bekendheid van de term. De achtergrond van deze heroriëntatie was de overweging van CHROESTSJOV dat een oorlog met nucleaire risico's niet langer een bruikbaar middel was om de klassenstrijd te beslechten. Daar kwam nog iets anders bij. Volgens CHROESTSJOV waren LENIN's thesen opgesteld in een tijd toen de kapitalistische landen nog oppermachtig waren en dus waarschijnlijk vroeg of laat met de Sovjetstaat zouden willen afrekenen. Thans echter, zo argumenteerde de toenmalige CPSU-leider, was er geen sprake meer van een kapitalistische suprematie of omsingeling omdat er inmiddels een minstens zo machtig, zo niet superieur socialistisch wereldstelsel was opgebouwd, dat de tegenstanders zou kunnen beletten nog een oorlog te ontketenen.

Het was er CHROESTSJOV om te doen dat de twee tegenover elkaar staande kampen "vreedzaam", d.w.z. zonder militair conflict naast elkaar zouden leven om het socialistische wereldstelsel de gelegenheid te geven de "onvermijdelijke" communistische wereldoverheersing naderbij te brengen met andere dan gewelddadige middelen, zoals economische wedijver en ideologische strijd. In vredestand immers konden de socialistische landen ongehinderd aan hun verdere ontwikkeling werken, zouden de communistische partijen en revolutionaire bewegingen in de kapitalistische landen de kans krijgen zich verder te ontplooiën en konden de nationale bevrijdingsbewegingen hun slag slaan zonder al te grote risico's te lopen.

Vreedzame coëxistentie beoogde nl. niets aan locale strijd, revolutie of nationale bevrijdingsoorlog in de weg te leggen maar er, integendeel, juist de ruimte voor te scheppen. Anders gezegd, vreedzame coëxistentie was niet bedoeld als permanente situatie maar als overgangsfase op weg naar de ondergang van het kapitalistisch stelsel.

Met deze nieuwe invulling van het begrip vreedzame coëxistentie wilde Moskou zich de mogelijkheid verschaffen om in de actuele, door CHROESTSJOV gesignaleerde internationaal-politieke situatie, de kapitalistische wereld op adequate manier te bestrijden. Dat laatste is beslist niet te scherp gesteld want het CPSU-programma uit die jaren noemt vreedzame coëxistentie de "specifieke vorm" van internationale klassenstrijd. Specifiek nl. zowel voor het kernwapentijdperk dat tot vermindering van een militair conflict tussen de socialistische en kapitalistische hoofdmachten dwingt, als voor de inmiddels "ten gunste van het socialisme gewijzigde internationale krachtsverhoudingen".

De laatste gedachte vond zijn afronding in de overweging dat vreedzame coëxistentie op de kapitalistische wereld moest worden "bevochten", eraan "opgelegd", van "afgedwongen". Van de kapitalistische mogendheden, per definitie vijandig staande tegenover het socialisme, kon immers niet verwacht worden dat zij de nieuwe machtsverhouding zonder meer zouden aanvaarden. Integendeel, zij zouden zich uit alle macht verzetten. Maar omdat hun door het gevaar van de atoombewapening en door de toegenomen kracht van het socialistische blok steeds meer de mogelijkheid tot militair optreden ontnomen werd, zouden zij zich tenslotte wel aan de gewijzigde omstandigheden moeten aanpassen. De

Sovjettheoretici spraken dan ook in alle openheid uit dat hun concept van vreedzame coëxistentie geen toenadering beoogde, geen handhaving van de status quo, maar niets minder dan de uiteindelijke overwinning van het socialisme.

Wat onder LENIN en STALIN een defensieve tactiek was geweest, werd op deze manier door CHROESTSJOV omgezet in een assertieve, anti-communistische - commentatoren spraken van een offensieve of agressieve - strategie op basis waarvan Moskou de kapitalistische wereld tegemoet kon treden. Alleen de kapitalistische wereld, want vreedzame coëxistentie gold niet als een algemeen beginsel dat van toepassing zou moeten zijn op de betrekkingen tussen alle landen. Het was uitsluitend bedoeld als het strategische uitgangspunt voor de verhouding tussen de landen van het kapitalistische kamp enerzijds en die van het socialistische anderzijds. Het ging alleen om de relatie tussen staten van/met/behorend tot een verschillend sociaal systeem.

Voor de verhouding tussen staten met een zelfde, i.c. socialistisch systeem, hanteerde Moskou intussen het zg. "socialistisch internationalisme", het principe van de onderlinge hulp en solidariteit tegenover de kapitalistische klassevijand. Het socialistisch internationalisme werd in 1968 toegespitst in de vorm van de zg. BREZHNEV-doctrine die de "beperkte soevereiniteit van de socialistische landen" predikte. Op basis daarvan presenteerden de Sovjet-Unie, Polen, Hongarije en de DDR hun militaire interventie in Tsjechoslowakije als "broederlijke hulp" tegenover het daar toen dreigende "kapitalistische gevaar".

Door CHROESTSJOV ontwikkeld concept nog altijd geldig voor Moskou

Aan de manier waarop het vreedzame coëxistentieconcept door CHROESTSJOV werd ontwikkeld, zijn de Sovjetleiders kennelijk tot op de dag van vandaag onverkort blijven vasthouden. In recente uitspraken blijken zij de wereld nog steeds op te delen in twee kampen, die onverzoenlijk tegenover elkaar staan maar door de nucleaire risico's vooralsnog veroordeeld zijn tot coëxistentie.

Nog in zijn verslag voor het dit voorjaar gehouden 27e CPSU-congres onderstreepte partijleider GORBACHEV dat "het socialisme... zich altijd heeft sterk gemaakt en dat blijft doen voor vreedzame coëxistentie van staten behorend tot verschillende sociale systemen". En om elk misverstand te voorkomen voegde hij daaraan toe dat "vormen van vreedzame competitie en vreedzame wedijver" in het atoomtijdperk de enige manier zijn waarop kapitalisme en socialisme de onderlinge confrontatie kunnen aangaan. Dus geen toenadering of echte ontspanning, maar confrontatie blijft het uitgangspunt van de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie, alle flexibele en realistische presentatie ten spijt. Dat betekent niet dat de Sovjet-Unie bijv. niet echt het bewapeningsniveau over en weer zou willen verminderen, zeker niet als dat haar economie ten goede kan komen, die bepalend is voor haar geloofwaardigheid als socialistische wereldmacht. Maar al zulke overwegingen blijven tenslotte staan in het perspectief van de beslissende confrontatie.

Andere opvattingen van vreedzame coëxistentie

De hierboven weergegeven Sovjetopvatting van vreedzame coëxistentie moet onderscheiden worden van de eveneens in de jaren '50 geformuleerde zg. vijf Bandungprincipes, die als algemene coëxistentiebeginselen in het Volkerenrecht zijn opgenomen. Laatstgenoemde beginselen, te weten eerbiediging van nationale soevereiniteit en territoriale integriteit, non-interventie, non-agressie, gelijkheid, wederzijds voordeel en vreedzame coëxistentie waren in eerste instantie bedoeld om het Indo-Chinese conflict op te lossen maar hadden tevens een veel algemenere strekking. In 1955 bekrachtigd door de Bandung-conferentie van niet-gebonden landen, beoogden deze principes het vreedzaam naast elkaar leven van alle volken ongeacht hun maatschappelijk systeem. In deze ruime opvatting ontbraken de verdeling van de wereld in twee vijandige kampen en de agressiviteit, die zo typerend zijn voor het Sovjetconcept van vreedzame coëxistentie.

Hoewel Moskou er steeds op hamerde dat echte communisten aan vreedzame coëxistentie een "klasse-inhoud" moesten geven, m.a.w. de Sovjetinterpretatie moesten volgen, had de ruime opvatting toch ook z'n aanhangers in de communistische wereld. Dat gold met name voor de Joegoslaven en de Roemenen maar ook voor de Chinezen. Die wezen de Sovjetopvatting af, onder meer, omdat aanvaarding daarvan ook instemming zou hebben betekend met Moskou's denkbeelden over de rol van het socialistisch internationalisme in de verhouding tussen socialistische landen. Door te kiezen voor vreedzame coëxistentie als het regulerend principe tussen staten ongeacht hun maatschappelijk systeem, dus ook tussen socialistische landen onderling, maakten zij duidelijk dat zij er voor pasten om Moskou bij voorbaat een ideologische machtiging te verlenen voor socialistisch internationalistische hulpverlening en daarmee hun eigen onafhankelijkheid uit handen te geven.

Westerse associaties bij vreedzame coëxistentie

In de Westerse wereld zijn de Sovjetopvattingen over vreedzame coëxistentie doorgaans niet echt als een bedreiging ervaren. Niet dat die opvattingen onbekend waren - de Sovjetleiders maakten er beslist geen geheim van - doch het was eerder zo dat de strekking ervan niet doordrong. Men kwam er over het geheel genomen niet toe zich rekenschap te geven van de betekenis ervan. In het Westerse spraakgebruik werd ook vrijwel nooit de volledige formulering gehanteerd. Men sprak niet van "vreedzame coëxistentie tussen staten behorend tot een verschillend sociaal systeem", dan wel "ongeacht hun sociale systeem". Men had het eenvoudig over vreedzame coëxistentie zonder meer en dat betekende voor Westerse oren dan zoiets als leven en laten leven, toenadering, ontspanning of, met de term van de jaren '70, detente. Het offensieve en agressieve element dat in wezen kenmerkend was voor de manier waarop Moskou de zaak benaderde, werd aan Westerse kant in het algemeen over het hoofd gezien.

2. Vreedzame coëxistentie en detente.

Westerse verwachtingen t.a.v. detente

Hoe onzorgvuldig deze Westerse benadering was, bleek in de periode van de detente, ruw genomen in de jaren '70. Het was de periode van zulke belangrijke overeenkomsten tussen de Verenigde Staten en de Sovjet Unie als het Amerikaans-Sovjetrussische accoord ter voorkoming van een kernoorlog en het SALT-verdrag (Strategic Arms Limitation Talks), en voor wat Europa betreft de CEVS (Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa).

Bij de CEVS, die zijn hoogtepunt vond in de door de Europese landen minus Albanië en plus de Verenigde Staten en Canada overeengekomen slotverklaring van Helsinki in 1975, ging het om de volgende drie kwesties:

- veiligheid, met daarmee verbonden zulke thema's als niet-inmenging, vermindering van de wederzijdse geweldsdreiging en de onschendbaarheid van de grenzen,
- economische samenwerking,
- culturele uitwisseling, wederzijdse communicatie en contacten.

De CEVS wekte in de Westerse wereld hoge verwachtingen. Men hoopte dat de militaire spanning erdoor zou afnemen en maakte daartoe veel werk van het propageren van zg. "vertrouwenwekkende maatregelen". Door zulke maatregelen als bijv. de aankondiging van manoeuvres, zou men het wantrouwen t.a.v. elkaars eventuele militaire bedoelingen kunnen doen verminderen. Hetzelfde verwachtte men van een vermindering van de sterkte der strijdkrachten, die in een apart MBFR (Mutually Balanced Force Reduction)-overleg aan de orde kwam.

Een belangrijke rol in het ontspanningsproces werd aan Westerse kant ook toegedacht aan economische samenwerking. Een economische belangenverstrengeling zou, zo was de gangbare opvatting, vanzelf een mate van politieke toenadering meebrengen, die tot een liberalisering van de Oosteuropese samenlevingen kon leiden. In dit verband viel nogal eens de term "convergentie" als aanduiding voor de theorie dat de maatschappelijke stelsels van Oost en West onder invloed van de technologische ontwikkeling steeds meer op elkaar zouden gaan lijken.

Voor de onderlinge toenadering verwachtte men nog het meest van het derde agendapunt van Helsinki, de intensivering van de culturele uitwisseling en van allerlei andere menselijke contacten. Bij deze "derde mand", zoals het destijds heette, dacht men aan Westerse kant in termen van een "vrij verkeer" van personen en ideeën tussen Oost en West. Juist dat zou aan het wegnemen van het onderlinge wantrouwen bijdragen.

Al deze hoopvolle verwachtingen waren gebaseerd op de in het Westen levende gedachte dat er met de Sovjet-Unie inderdaad een relatie gericht op toenadering of toch minstens op wederzijdse acceptatie mogelijk zou zijn. In feite ging het hier, of men de term zelf nu wel of niet gebruikte, om de Westerse opvatting van vreedzame coëxistentie - en daarmee tegelijkertijd om een onjuiste perceptie van de Sovjetopvatting van dit begrip.

Doordat de Sovjetleiders van hun kant er niet aan dachten om ook maar een streep van hun eigen vreedzame coëxistentieconcept af te wijken,

liep de detente op iets heel anders uit dan men zich aan Westerse kant had voorgesteld.

Westerse verwachtingen stukgelopen op Sovjetinterpretatie

Het zou te ver voeren om hier gedetailleerd op het verloop van het detenteproces in te gaan. Een samenvatting van de hoofdlijnen kan de tegenstelling tussen de Westerse verwachtingen en de feitelijke gang van zaken voldoende illustreren. Deze tegenstelling manifesteerde zich op alle drie de gebieden die op de CEVS en ook in de bilaterale Amerikaans-Sovjetrussische besprekingen aan de orde waren, op het gebied van de veiligheid, op dat van de economische samenwerking en op dat van de wederzijdse culturele en overige contacten.

Wat het eerste betreft, de detenteperiode leidde bepaald niet tot een vergroting van de veiligheid en een vermindering van de militaire dreiging. De ontspanningspolitiek zoals die door Moskou werd opgevat, vertoonde geen enkel matigend effect op de bewapeningsinspanningen van de Sovjet Unie. Het omgekeerde was het geval. De jaren '70 lieten juist een vergaande uitbreiding van de militaire capaciteit van de Sovjet Unie zien.

De tegenstrijdigheid die men aan Westerse kant geneigd is hierin te zien, bestaat echter in de Sovjetvisie niet. Als vreedzame coëxistentie iets is waartoe de tegenstander gedwongen moet worden, dan is zij slechts gebaat bij een versterking van de benodigde dwangmiddelen, i.c. van het militaire vermogen van de Sovjet Unie.

Ook op het gebied van de economische samenwerking werden de Westerse verwachtingen niet ingelost. Inderdaad kwam er een aanzienlijke stroom van Westerse technische know how en kredieten richting Oost-Europa op gang maar wie daarvan een liberalisering van de Oosteuropese samenlevingen en een meer algemene toenadering had verwacht, kwam bedrogen uit. De Oosteuropese regeringen gebruikten de economische samenwerking met het Westen vooral om de ongunstige effecten van hun economische politiek te compenseren en niet om een aanpassing in de richting van liberalisatie toe te staan. De Westerse technologische know how werd bovendien, m.n. door de Sovjet-Unie, op grote schaal gebruikt voor toepassingen in de wapenindustrie.

Om nog meer van dit soort kennis binnen te halen, vulden de Oosteuropese landen de legale verwerving ervan aan met een toenemende spionage op technologisch gebied. Deze spionage werd aanvankelijk vergemakkelijkt doordat onder invloed van de detente de Westerse samenlevingen zich opener tegenover Oost-Europa opstelden dan voorheen. Toen de Westerse landen zich gingen realiseren wat er gaande was en een grotere terughoudendheid in acht gingen nemen, was het gevolg dat de Oosteuropese landen hun illegale inspanningen nog verder opvoerden. De detente leidde op economisch gebied dus niet tot een groeiend onderling vertrouwen. Zij werd, omgekeerd, van Oosteuropese kant gebruikt voor een systematische en ongekende uitbreiding van spionage op technologisch en industrieel gebied. Ook dat kwam weer niet in conflict met de Sovjetopvatting van vreedzame coëxistentie. Als het er immers om gaat de tegenstander afbreuk te doen zonder daarbij in een voor beide partijen fataal militair conflict te raken, dan is economische wedijver, de strijd om technologische kennis, een taak die met alle inzet en middelen moet worden uitgevoerd. En vreedzame coëxistentie verruimt alleen maar de mogelijkheden daartoe.

De grootste teleurstelling werd in het Westen opgedaan m.b.t. de "derde mand", de poging een "vrijer verkeer" van personen en ideeën te bewerkstelligen. Van meet af aan lieten de Oosteuropese leiders blijken dat ze van zo'n "vrijer verkeer" niets moesten hebben. Begrijpelijk, want in hun zienswijze ging vreedzame coëxistentie nu eenmaal niet gepaard met een afname van de ideologische tegenstellingen maar met een verheving ervan. Dat betekende praktisch dat Moskou c.s. zo goed mogelijk gebruik probeerden te maken van de openingen die de detente bood om hun politieke propaganda in de Westerse landen uit te breiden en anderzijds hun eigen samenleving krachtig af te schermten tegen het door de detente verhoogde besmettingsgevaar van Westerse ideeën. Omdat de Westerse landen de "derde mand" zwaar lieten wegen, konden de Oosteuropese regeringen zich aanvankelijk niet aan enige versoepeling onttrekken. Veelal ging het daarbij echter om schijnmaatregelen, zoals de verkoop van Westerse kranten in de Sovjet-Unie, die dan in de praktijk Westerse communistische kranten waren of niet-communistische bladen maar dan alleen verkrijgbaar op punten waar de gewone Sovjetburger toch niet kwam. Of het betrof maatregelen, zoals vergemakkelijking van emigratie voor Sovjet-Joden, die niet blijvend bleken. Als het erop aan kwam, interpreteerden de Sovjetleiders en hun bondgenoten de CEVS-bepalingen altijd op basis van hun eigen vreedzame coëxistentie opvatting.

Op deze manier werd de detente tot een periode waarin van Sovjetkant naar buiten toe de al gesignaleerde grotere Westerse openheid tegenover Oost Europa werd aangegrepen om op alle mogelijke openlijke en heimelijke manieren de Sovjetbelangen te bevorderen. Tegelijkertijd werden naar binnen toe de controle- en repressiemechanismen aangescherpt om Westerse invloeden te kunnen weren en op te treden tegen dissidenten, die juist een opening van de Oosteuropese samenlevingen voorstonden. Een climax bereikte deze repressie in 1981 in Polen waar nagenoeg een hele bevolking het slachtoffer werd van de onderdrukking van het vrije vakverbond Solidarnosc. Dissidentenrepressie en "actieve maatregelen", zoals de geheime politieke beïnvloeding in het officiële Sovjetjargon wordt aangeduid, bleken dus de voornaamste Oosteuropese tegenhangers van Westerse toenaderingsideeën.

Deze voor het Westen teleurstellende ontwikkeling in de directe Oost-West verhouding ging gepaard met een toenemend assertief, op afbreuk van Westerse belangen gericht optreden van de Sovjet-Unie in de Derde Wereld. Ook hierbij volgden de Sovjetleiders weer consequent hun opvatting waarin vreedzame coëxistentie gezien wordt als een verruiming voor de ontplooiingsmogelijkheden van anti-Westerse bewegingen en revoluties in de Derde Wereld. In de detenteperiode zag men Moskou dan ook een reeks Derde Wereldlanden binnen het Sovjetkamp halen zoals Angola, Mozambique, Ethiopië en Zuid-Jemen. Speelden aanvankelijk troepen van Moskous bondgenoot Cuba - in samenwerking met Sovjet-Russische militaire adviseurs en experts van de Oostduitse geheime dienst - hierbij een hoofdrol, bij de interventie in Afghanistan van december 1979 trad de Sovjet Unie tenslotte ook rechtstreeks met eigen strijdkrachten op.

Moskou ziet juistheid eigen concept bewezen door detente

De inval in Afghanistan, de repressie in Polen, de groei van het militaire potentieel van de Sovjet-Unie, toegespitst in de bedreiging van West-Europa met de nieuwe middellange afstandsraket SS-20, het feit dat Oost en West het noch in de ontwapeningsgesprekken over deze middenafstandswapens (INF), noch in die over troepenreductie (MBFR) eens konden worden, dat alles duidde in feite het eind van de detente aan. De term verloor zijn glans en raakte in het politieke spraakgebruik op de achtergrond, evenals het begrip vreedzame coëxistentie. Althans in het Westen, want aan Sovjetkant lag dat anders. De tegenstelling die in de Westerse optiek werd opgeroepen tussen het begrip detente en de werkelijke internationaal-politieke ontwikkeling, kende men aan Sovjetkant niet. De detente, in Sovjetoptiek mede afgedwongen door de toegenomen eigen macht, had -hoewel Moskou er ook wel teleurstellende ervaringen mee opdeed- toch tot een verdere uitbreiding van die Sovjetmacht geleid, terwijl de ingecalculerde pogingen van Westerse kant tot ideologische ondermijning waren afgeslagen. M.a.w. vreedzame coëxistentie had bewezen een juist en bruikbaar concept te zijn. Geen wonder dus dat ook de huidige Sovjetleiders onveranderd en onverminderd aan hun opvatting van vreedzame coëxistentie blijven vasthouden en op basis daarvan het Westen weer zijn gaan uitnodigen tot een nieuwe detenteperiode.

3. Samenvatting.

Vreedzame coëxistentie is een begrip dat, sinds het in de jaren '50 zijn bekendheid kreeg door de toenmalige Sovjetleider CHROESTSJOV, voor de nodige verwarring heeft gezorgd. Volgens CHROESTSJOV was vreedzame coëxistentie het principe op basis waarvan in het atoomtijdperk de betrekkingen tussen de landen van het socialistische kamp enerzijds en die van het kapitalistische anderzijds, dienden te worden geregeld. In het Sovjetjargon heette het daarom voluit: "vreedzame coëxistentie tussen landen van/met/behoorend tot een verschillend sociaal systeem". Omdat CHROESTSJOV de tegenstelling tussen het kapitalistische en het socialistische systeem als onverzoenlijk bleef beschouwen, zat het vreedzame van deze coëxistentie alleen in de erkenning dat de na 1945 opgebouwde atoombewapening een direct en groot militair conflict tussen Oost en West tot een zodanig risico voor beide partijen maakte dat het zaak was een dergelijk conflict te vermijden. Verder ging de strijd - op ideologisch en economisch gebied, om invloed in de Derde Wereld enz. - echter onverminderd door, waarbij de vergroting van de militaire macht van de Sovjet-Unie een garantie vormde ter beteugeling van oorlogsneigingen aan kapitalistische kant. Onder de condities van vreedzame coëxistentie zou uiteindelijk het superieure socialistische systeem de definitieve overwinning kunnen behalen op het kapitalistische.

Tegenover deze allerminst vreedzame Sovjetopvatting van vreedzame coëxistentie zijn er ook wel minder offensieve opvattingen naar voren gebracht. M.n. Joegoslavië, Roemenië en China, landen die een onafhankelijke opstelling tegenover Moskou nastreefden, propageerden vreedzame coëxistentie als een vorm van samenleven tussen staten ongeacht hun sociale systeem. In deze opvatting is vreedzame coëxistentie een algemeen principe dat de betrekkingen tussen alle staten moet regelen, dus ook tussen de communistische staten onderling. Het element van antagonisme tussen twee "kampen", dat aan het Sovjetconcept juist zijn

offensieve karakter geeft, valt in deze opvatting dus weg. Aan Sovjetkant is voor dit alternatief nooit plaats geweest. En alles wijst erop dat ook de huidige Sovjetleiders onverminderd vasthouden aan het vreedzame coëxistentie concept zoals dat door CHROESTSJOV is ontwikkeld. Sterker nog, zij lijken nieuw leven te willen blazen in de euforie van detente, die aan het einde van het BREZHNEV-tijdperk uitgedoofd raakte.

In het Westen heeft men de consequenties van de Sovjetopvattingen over vreedzame coëxistentie niet altijd voldoende tot zich laten doordringen. Daar associeerde men het begrip vooral met toenadering, ontspanning of, met de term van de jaren '70, detente. Juist die detenteperiode heeft echter duidelijk gemaakt waartoe het Westerse optimisme kan leiden. De detente bracht nl. toen in elk geval niet de door velen in het Westen gehoopte toenadering, vermindering van de militaire dreiging en ontspanning van de ideologische tegenstelling maar integendeel, een sterke uitbreiding van de militaire macht in Oost-Europa, dissidenten-repressie, toename van technologische spionage en heimelijke politieke beïnvloeding in de Westerse landen en tenslotte een sterke machtsuitbreiding van de Sovjet-Unie in de Derde Wereld.

Nu de Sovjetleiders het Westen met hernieuwde klem tot vreedzame coëxistentie en herstel van de detente uitnodigen, zal men zich aan Westerse kant, om nieuwe teleurstellingen te vermijden, nog eens goed moeten bezinnen op wat vreedzame coëxistentie naar Sovjetstijl eigenlijk inhoudt.

DE VRIENDSCHAPSVERENIGINGEN: Oostblok-steunpunten in het Westen

De Sovjet-Unie - met in haar kielzog de overige Oostblok-landen - houdt zich in niet-communistische landen intensief bezig met activiteiten op het gebied van openlijke propaganda dan wel versluierde politieke beïnvloeding en met activiteiten in de inlichtingsfeer, die erop gericht zijn de publieke opinie en de politieke besluitvorming ten gunste van haar buitenlandse politiek om te buigen.

De vriendschapsverenigingen spelen daarbij een opvallende rol. Zij stellen zich in het algemeen ten doel de kennis omtrent het bevriende Oostblokland te vergroten, en te komen tot contacten op wetenschappelijk, cultureel, maatschappelijk en ook politiek gebied. Daarbij, zo is gebleken, lopen zij het risico speelbal te worden van Oosteuropese inlichtingendiensten. Dit geldt temeer voor verenigingen die op initiatief van een Oostblokland zijn opgericht.

In die gevallen is gewoonlijk sprake van directe subsidiëring terwijl joint ventures en Nederlandse firma's, die met het betreffende land zakelijke contacten onderhouden of nastreven, min of meer spontaan financieel bijdragen.

Tot de laatste categorie vriendschapsverenigingen kunnen worden gerekend de Vereniging Nederland-USSR (VNU), de Vereniging Nederland-DDR (VND) en de Vereniging Vrienden Nederland- Tsjechoslowakije (VVNT).

VNU

De VNU is de oudste vriendschapsvereniging in Nederland, die de relaties met een Oostblokland tracht te bevorderen. Zij is op instigatie van de Sovjet-Unie in 1947 opgericht door de CPN, die aanvankelijk de leiding van de VNU geheel in eigen hand hield. Toen - vanaf 1963 - de relatie tussen de CPN en de Communistische Partij van de Sovjet-Unie zich ingrijpend wijzigde, werd ook de verhouding tussen de CPN en de VNU snel slechter. In 1967 ging de vereniging als zelfstandige organisatie verder. Vele VNU-bestuursleden werden in die periode als CPN-lid geroyeerd.

In 1960 werd door de VNU en het Sovjetrussische staatsreisbureau "Intourist" het reisbureau VERNU opgericht, dat naar buiten toe als zelfstandige organisatie ging optreden, maar in feite de afdeling toerisme van de VNU is. VERNU treedt op als Intourist-agent in Nederland en ontvangt ondermeer via deze organisatie aanzienlijke financiële tegemoetkomingen, die ten gunste van de VNU worden aangewend.

De VNU treedt behalve als propagandist voor de Sovjet-Unie ook in politieke zin op. Dat bleek onder meer in 1973, toen de VNU een aparte jongerenafdeling oprichtte ten behoeve van deelname aan het 10e Wereldjeugdfestival te Oost-Berlijn.

Deze organisatie, Het Jongeren Kontakt voor Internationale Uitwisseling (JKU), werd in de officiële oprichtingsacten gepresenteerd als een zelfstandige organisatie. Een der doeleinden was echter om uit JKU-leden toekomstig VNU-kader te recruteren. Daarvan is niets terecht gekomen. Het JKU richtte een eigen reisbureau op, Kontakt BV, dat spoedig een zware concurrent werd van het reisbureau VERNU.

De VNU bleef nadien actief betrokken bij de Wereldjeugdfestivals. Zo nam de vereniging in 1985 aan het 12e Wereldjeugdfestival te Moskou deel. Daarnaast vaardigde de VNU een aparte jongerendelegatie af. Gebleken is, dat verschillende Oosteuropese inlichtingendiensten tijdens deze festivals bijzonder actief waren.

De VNU staat onder strakke begeleiding van de Sovjet-Ambassade. Bestuursvergaderingen worden immer bijgewoond door een Sovjet-diplomaat. Daarnaast vindt jaarlijks overleg plaats tussen de VNU en haar Sovjet-russische partner-Vereniging USSR-Nederland over de uitvoering van een cultureel programma, dat onder meer de uitwisseling nastreeft van delegaties op het gebied van wetenschap, kunst en sport. De Vereniging USSR-Nederland is een onderdeel van de Unie van Sovjetverenigingen voor Vriendschap en Culturele Relaties met het Buitenland (SOD), een overkoepelende organisatie van meer dan tachtig verenigingen voor vriendschap met het buitenland. De SOD ressorteert onder de afdeling Buitenland van het CC van de CPSU.

De activiteiten van de VNU worden door de Sovjets hogelijk gewaardeerd. Onlangs nog wijdde P. DEMICHEV, le plaatsvervangend voorzitter van het Presidium van de Opperste Sovjet, lovende woorden aan de VNU. De voorzitter van de VNU ontving in 1973 een hoge Sovjet-onderscheiding, de "Orde van de Vriendschap der Volkeren" en werd toen door het Russische staatshoofd ontvangen.

VND

In 1974 werd na inspanningen van functionarissen van de DDR-Ambassade, van de Oostduitse "Liga für Völkerverfreundschaft der DDR" - de overkoepelende organisatie van vriendschapsverenigingen in dat land - en van enige (ex-)CPN-leden de VND opgericht. Reeds spoedig werd duidelijk, dat de vereniging zorgvuldig wordt begeleid door medewerkers van het bij de Liga aangesloten comite DDR-Nederland.

Tijdens de directe en veelvuldige contacten met dat comite ontvangt de VND herhaaldelijk allerlei instructies. Samen regelen deze organisaties onder meer de uitwisseling van delegaties en organiseren zij allerlei manifestaties, terwijl zij voorts overleg plegen over studiemogelijkheden voor Nederlanders in de DDR. Daarbij blijken de Oost Duitsers met name geïnteresseerd te zijn in delegaties van jongeren, politici en vakbondsleden. Er zijn duidelijke aanwijzingen dat dit streven aan DDR-zijde mede wordt ingegeven door de opvatting dat deze groepen en personen bruikbaar zijn voor beïnvloedings- en inlichtingenactiviteiten.

De organisatie van door de VND tot stand gebrachte uitwisselingen verloopt via het reisbureau Kontakt BV., dat door de DDR financieel wordt ondersteund.

De in 1961 opgerichte Liga heeft grote invloed op de met haar verbonden vriendschapsverenigingen. Tijdens zogenaamde "Internationale Bera-tingen" - vergaderingen van alle bij de Liga aangesloten vriendschaps-organisaties - wordt de koers voor de komende periode zo duidelijk mogelijk uitgezet.

Het lijkt geen twijfel dat de VND feitelijk functioneert als propagandainstrument voor de DDR. Zo speelde de VND een belangrijke rol bij de organisatie van de tentoonstelling "Dresden 1983, een impressie uit de DDR" welke in Rotterdam werd gehouden terwijl de VND in september jl. prominent aanwezig was in Amsterdam rond de manifestatie "DDR een verrassend land".

Daarnaast bemiddelt de VND in het tot stand komen van jumelages tussen Nederlandse en Oostduitse steden.

Het spreekt vanzelf dat medewerkers van de Oostduitse inlichtingendiensten dit soort gelegenheden benutten om contacten te leggen dan wel om bestaande relaties verder uit te bouwen.

VVNT

De VVNT is de jongste van de vermelde vriendschapsverenigingen. Zij is opgericht in mei 1984 en houdt zich nog in hoofdzaak bezig met culturele activiteiten, zoals het organiseren van toeristische reizen.

Slotopmerking

Het moge duidelijk zijn, dat vriendschapsverenigingen het Oostblok ruime mogelijkheden bieden voor de ontplooiing van beïnvloedings- en inlichtingenactiviteiten. Overigens zijn veruit de meeste leden zich er niet van bewust dat zij daarbij betrokken kunnen raken.

DE VAN RAPPARD GARDE

"VAN RAPPARD: Nederlands staatsman. Streefde naar Europese eenwording. Groot strijder tegen het communisme . Maar wat vooral telt, los van zijn politieke aspiraties, was: zijn ongeëvenaarde idealisme om te strijden voor zijn doel. Dat zou als voorbeeld moeten dienen voor alle toekomstige gardisten".

Aldus het oordeel van de oprichtster van de Van Rappard Garde (VRG), mevrouw _____, in een brief aan aspirant-gardisten.

De geschiedenis van een storm in een glas water.

In het dagblad De Telegraaf van 8 februari 1986 verscheen een advertentie met de oproep aan personen met militaire interesse en/of ervaring zich via Postbus 3013 te Vlaardingen op te geven voor de burgerwacht VRG.

Uit het aan de reflectanten toegezonden sollicitatieformulier en het begeleidend schrijven bleek, dat het hier ging om de vorming van een zogenaamd "landelijk net van burgerwachten". Deze burgerwachten zouden vooral in wijken moeten gaan functioneren waar veel buitenlanders wonen, waar een hoge werkeloosheid heerst en waar weinig ontspanningsmogelijkheden zijn, omdat "daar veel a-sociale elementen opduiken". Tot medio april 1986 manifesteerde de Garde zich niet. Toch kreeg dit initiatief van mevrouw _____ rond 16 april van dit jaar nog vrij veel publiciteit, nadat het VVD-Tweede Kamerlid DIJKSTAL er naar aanleiding van een advertentie aan de Minister van Justitie vragen over had gesteld.

Kennelijk voelde de 23-jarige oprichtster zich daardoor gesterkt, want op zaterdag 26 april jongstleden verscheen in het Rotterdams Nieuwsblad een nieuwe oproep (advertentie) om te solliciteren bij de Van Rappard Garde.

Daarnaast zond zij de gardisten in spe een schrijven, waarin zij werden uitgenodigd op zaterdag 31 mei 1986 aanwezig te zijn in zaal Irene te Schiedam voor een informatiemiddag over de VRG. Anderhalve week voor deze vergadering verklaarde de zaaleigenaar echter publiekelijk geen ruimte aan de Garde te hebben verhuurd en dat ook niet te zullen doen. Op de 31ste mei bleef alles rustig in Schiedam.

Mevrouw _____ verklaarde overigens, dat in totaal zo'n 250 personen uit het gehele land op haar oproepen hadden gereageerd, doch dat het uiteindelijke aantal van 50 serieuze gegadigden te gering was voor een landelijke opzet.

JEUGDSTORM SCHIEDAM

"Jeugdstorm Schiedam stelt zich verantwoordelijk voor de bomaanslag op de Parkweg, zo'n tien minuten geleden, bij de koffieshop". Met deze woorden werd in de vroege ochtend van zondag 20 augustus jl. de aanslag op een Turkse koffieshop te Schiedam opgeëist.

Op aangeven van de plaatselijke politie verleende het Openbare Ministerie in deze zaak toestemming voor de aanhouding van en huiszoeking bij een ultra-rechtse jongeman. Deze verdachte werd nog diezelfde ochtend van zijn bed gelicht. Bij de huiszoeking trof de politie naast munitie-onderdelen veel propagandamateriaal aan, waaronder stickers, pamfletten en periodieken van het Jongeren Front Nederland. Tevens werden ook internationale periodieken van ultra rechtse signatuur in beslag genomen. Uit de aangetroffen bescheiden bleek voorts dat door de bedoelde Schiedamse jongeren een plan de campagne voor folderacties was opgesteld en gedeeltelijk ten uitvoer gebracht. Tenslotte werden in een prullemand taperesten gevonden die overeenkomst vertoonden met die op de plaats van de aanslag werden aangetroffen. Aanvankelijk trachtte de hoofdverdachte zich vrij te pleiten door een andere persoon als verdachte aan te merken. Nader aan de tand gevoeld legde de hoofdverdachte echter een bekentenis af, waarbij tevens het motief naar voren kwam, alsook de relatie met het rechts-extreme Jongeren Front Nederland. Op grond van deze verklaringen werd nog een drietal personen aangehouden en in verzekerde bewaring gesteld.

De aanslag

Tijdens het onderzoek bleek, dat verschillende personen bekend waren met het feit, dat voorbereidingen werden getroffen voor het samenstellen van een bom, dan wel dat deze bom reeds was vervaardigd. Deze bestond uit een metalen pijp, gevuld met in België vrij verkrijgbaar zwart kruit. Als ontsteker werd een "strijker" (= vuurwerk) gebruikt, die door middel van een luciferdoosje tot ontbranding werd gebracht. De hoofdverdachte was op de zaterdagochtend, toen hij besloot een aanslag te plegen, volgens eigen verklaring onder invloed van alcohol. Hij begaf zich per fiets naar de Turkse moskee te Schiedam en trachtte de bom met behulp van plakband aan de toegangsdeur te bevestigen. Ten gevolge van een tekort aan tape lukte dit evenwel niet.

Na een uur in de omgeving rondgefietst te hebben plaatste hij de bom in de brievenbus van de Turkse koffieshop. Na enkele vergeefse pogingen slaagde hij erin de ontsteker te activeren en de bom tot ontploffing te brengen; de schade was aanzienlijk. De benodigde materialen voor de bom werden door leden van het Schiedams Jongeren Front en het Jongeren Front Nederland geleverd. De hoofdverdachte heeft een volledige bekentenis afgelegd. Als motief gaf hij op van mening te zijn, dat buitenlanders in het algemeen zich niet in Nederland behoren te vestigen. Het gebruik van de term "Jeugdstorm Schiedam" kwam voort uit zijn wens het SJF en het JFN, waarvan hij lid is, door deze aanslag niet in discredit te brengen.

Schiedams Jongeren Front

Uit het politieonderzoek inzake de bomaanslag kwam naar voren dat het Schiedams Jongeren Front (SJF) begin 1985 is opgericht door
en . Met name de oprichters toonden zich
sindsdien actief. De oprichting van het SJF zou moeten worden gezien

als reactie op de inactiviteit van de Nederlandse Volks Unie, en van de jongerenafdeling van deze organisatie, het Nationaal Jeugdfront. Het front zou een twintigtal leden hebben geteld, die in oktober 1985 gezamenlijk besloten tot de opheffing ervan.

De leiders en tevens oprichters van het SJF onderhielden nauwe contacten met de Rotterdamse afdeling van het Jongeren Front Nederland.

Het JFN is overigens een zelfstandige neo-nazistische groepering onder leiding van de Hagenaar Stewart Francis MORDAUNT.

III. MINDERHEDEN

SURINAME

De activiteiten van de groep BRUNSWIJK en de gevolgen

Medio juli jl. verschenen in de Nederlandse pers de eerste berichten over aanvallen op twee militaire posten in Albina en Stolkertsijver in Oost Suriname, uitgevoerd door een groepering o.l.v. de voormalige Surinaamse militair Ron BRUNSWIJK. Deze was eerder dit jaar in het nieuws gekomen door enkele roofovervallen in Suriname waarbij hij de buit onder de arme bevolking in Suriname verdeeld zou hebben hetgeen hem de bijnaam "Robin Hood" bezorgde.

De effecten van het voortgezette optreden van de groep BRUNSWIJK zijn hier te lande duidelijk waarneembaar. De tegenstellingen binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland zijn verscherpt.

De Surinaamse groeperingen in Nederland, die het huidige bewind in Suriname steunen, manifesteren zich, na enkele jaren van passiviteit, thans eveneens sterk. Zo zoekt de voorzitter van de Liga van Surinaamse patriotten, Ludwig van MULIER, na een reis naar Suriname voortdurend de publiciteit en richt hij - zij het in bedekte termen - dreigementen aan het adres van de Nederlandse overheid en aan de leiders van het Surinaamse verzet.

Dat het Surinaamse leger er nog niet in geslaagd is de groep BRUNSWIJK definitief uit te schakelen, kan men toeschrijven aan het feit dat BRUNSWIJK opereert in een gebied dat hem een natuurlijke bescherming biedt. Bovendien is de lokale bosnegerbevolking op zijn hand. Het is niet waarschijnlijk, dat BRUNSWIJK in andere delen van Suriname op steun kan rekenen.

De bosnegers vertegenwoordigen minder dan 10% van de bevolking en BRUNSWIJK wordt door de Creoolse en Hindoestaanse bevolkings-groepen over het algemeen niet als "de bevrijder" van Suriname gezien. Het huidige militaire potentieel van BRUNSWIJK lijkt niet voldoende voor een beslissende aanval op Paramaribo. Mocht BRUNSWIJK er met hulp van derden in slagen Paramaribo volledig van Oost-Suriname te isoleren dan worden zijn kansen op een succesvolle staatsgreep groter. Overigens was BRUNSWIJK tot dusver geen man met politieke ambities. Indien hij erin zou slagen BOUTERSE te verdrijven dan zullen waarschijnlijk anderen met meer politieke vaardigheden proberen van de ontstane situatie gebruik te maken

Chronologisch overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in Suriname.

- 21 en 22 juli 1986 : de groep BRUNSWIJK pleegt overvallen op posten van het Surinaamse leger te Stolkertsijver en Albina.
12 Surinaamse militairen werden gegijzeld en wapens en uniformen buit gemaakt.
- 21 augustus 1986 : Vuurgevecht tussen de "Echo" compagnie en de groep BRUNSWIJK nabij Bigiston.
4 soldaten gedood, 10 gewond en 3 gegijzeld.
(w.o. de commandant).
- 27 augustus 1986 : BRUNSWIJK overvalt een politiepost op Stoelmans-eiland.
- 3 september 1986 : BRUNSWIJK valt wederom Albina aan. Diverse personen raken gewond en diverse gebouwen worden beschadigd.
Een leger-helikopter, ingezet voor de zoekactie naar BRUNSWIJK, wordt neergehaald.
- 4 september 1986 :

- 5 september 1986 : Wederom valt een kleine groep BRUNSWIJK-aanhangers Albina aan.
- 6 september 1986 : Surinaamse regering waarschuwt de gehele bevolking van Albina.
- 7 september 1986 : Een lichter waarop de gestrande helikopter vervoerd zou worden, wordt beschoten. Enkele soldaten van het Surinaamse leger raken gewond.
- 8 september 1986 : Een vuurgevecht vindt plaats tussen het leger en de groep BRUNSWIJK op de plaats van waaruit de lichter een dag daarvoor beschoten werd.
- 9 september 1986 : BOUTERSE's vrouw en 2 kinderen verlaten Suriname.
- 10 september 1986 : Een basiskamp van de groep-BRUNSWIJK wordt door het Surinaamse leger veroverd. Enkele leden van de groep BRUNSWIJK zijn waarschijnlijk gewond of gedood. Hun lichamen werden echter niet aangetroffen. Wel kwam veel militair materiaal in handen van het Surinaamse leger.
-

KOERDEN

Verheving van de guerilla-strijd in Oost-Turkije, en ondersteunende acties in West-Europa, zoals demonstraties en bezettingen, geven aanleiding tot een nadere beschouwing over enige achtergronden van de strijd voor nationale zelfstandigheid van Koerdistan.

Algemeen

De Koerden, afstammelingen van voornamelijk de Meden, vestigden zich ongeveer 4000 jaar geleden in een gebied in het hart van het Midden-Oosten met een oppervlakte ongeveer gelijk aan die van Frankrijk. Dat gebied strekt zich uit van het Taurusgebergte in het westen tot het Iraanse plateau in het oosten en van de berg Ararat in het noorden tot de vlakte van Mesopotanie in het Zuiden. Koerdistan omvat een groot deel van Irak en noord-oost Syrie. De Koerdische taal, met drie hoofd-dialecten, is verwant aan het Perzisch en verschilt aanzienlijk van het Turks en het Arabisch. Van de Koerdische bevolking belijdt 80% de Islamitische godsdienst (Sunni-moslims). In totaal zijn er naar schatting zo'n 17 miljoen Koerden, waarvan in Turkije 8 miljoen, in Iran 5 miljoen, in Irak 2,5 miljoen en in Syrie 800.000.

De Koerden zijn van oorsprong een nomadenvolk. Tegenwoordig is dat niet meer het geval. De sociale structuur is feodaal. Leiders van stammen en godsdienstige leiders hebben een aanzienlijke invloed.

Sinds het begin van deze eeuw en met name gedurende de laatste decennia is een Koerdische intelligentia ontstaan. Daarvan hebben velen in het buitenland gestudeerd die een belangrijke rol spelen in de Koerdische nationalistische beweging.

De landbouw en veeteelt vormen de basis van de Koerdische economie. De aanwezigheid van olie in Koerdistan, met name in Irak en Iran, maakt het gebied voor genoemde landen economisch interessant.

Historische achtergronden

Omdat Koerdistan geruime tijd een afgelegen grensgebied was van andere rijken (het Perzische-, het Romeinse- en het Ottomaanse rijk), heeft het tot het einde van de 19e eeuw steeds een min of meer autonome structuur en cultuur kunnen behouden.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog, in 1916, sloten Frankrijk en Engeland het Sykes-Picot-verdrag waarbij Frankrijk de heerschappij over Syrie, en Engeland die over Irak kreeg. Na de oorlog werden beide landen als mandaatgebieden door de Volkenbond aan hen toegewezen. Volgens het verdrag van Sevres (1920) zouden vijf nieuwe staten gevormd worden, nl.: Saoedi-Arabie, Irak, Syrie, Koerdistan en Armenie. Het verdrag werd ook door een vertegenwoordiger van de Turkse Sultan getekend. Het werd echter niet erkend door de nieuwe Turkse leider Mustafa Kemal ATATURK. In een nieuw verdrag, dat in 1923 in Lausanne werd gesloten, werden Armenie en Koerdistan niet meer genoemd als gebieden met recht op zelfbeschikking. Het Koerdische gebied werd uiteindelijk opgedeeld tussen Turkije, Irak, Iran en Syrie. Het feit dat in het Koerdische gebied, met name rond Mosul, de aanwezigheid van grote oliereserves was geconstateerd, was niet de minst belangrijke reden voor deze beslissing.

Het Vrijheidsstreven

Na de opdeling van "Koerdistan" vonden daar verschillende opstanden plaats, vooral in Oost-Turkije. Nadat deze waren bedwongen door het Turkse leger, werd door de Turkse regering assimilatie van de Koerden met de Turken nagestreefd. Het woord "Koerd" verdween uit het officiële woordgebruik en in het vervolg werd alleen nog gesproken van "Oost-Turken" of "Berg-Turken"; onderwijs in de Koerdische taal werd verboden en grote aantallen Koerden werden gedwongen te verhuizen naar centraal en west Anatolie. De strijd voor onafhankelijkheid werd voortgezet als een guerilla onder leiding van de P.K.K. (Partiya Karkeren Kurdistan = Koerdische Arbeiders Partij) met aan het hoofd ABDULLAH OECALAN. De partij beschikt over een militaire tak, het HRK (Hezen Rizgariya Kurdistan = Bevrijdingsleger van Koerdistan).

In Iran verzetten de Koerden zich in de jaren twintig en dertig gewapenderhand tegen het bewind van de Shah. In 1941 werd Iran bezet door de Sovjet Unie en de Britten om te voorkomen dat Iran zich zou aansluiten bij Nazi-Duitsland en zijn bondgenoten. De Koerden maakten van deze gelegenheid gebruik om zich te organiseren. In 1945 werd door hen de "Republiek van Mahabad" uitgeroepen die slechts een jaar bleef bestaan. Door de troepen van de Shah werd er een einde aan gemaakt en Mustafa BARZANI, een van de Koerdische leiders, vluchtte naar de Sovjet Unie.

Na de val van de Shah in februari 1979 ontstond voor de Koerden een nieuwe situatie. Onder leiding van de KDPI (Koerdische Democratische Partij van Iran) met aan het hoofd Dr. Abdul Rahman GHASSEMLOU werd deelgenomen aan demonstraties tegen het bewind. Op het moment dat de nieuwe leider van Iran, Ayatollah KHOMEINI, zijn voor de revolutie gedane beloften inzake autonomie voor de Koerden niet wenste in te lossen, keerde de KDPI zich ook tegen zijn regering en laaide de strijd weer op.

Naast de KDPI, die ongeveer 30.000 leden telt, is -ter linkerzijde- het KOMALA actief. Deze Koerdische beweging, onder leiding van Imam Esedin HOSSEINI, wordt merendeels door jongeren gesteund.

De KDPI streeft naar autonomie binnen een democratisch Iran.

Als gevolg van de Iraaks-Iraanse oorlog is de Koerdische beweging in Iran in een isolement geraakt. Enerzijds kan men het zich niet veroorloven openlijk met de vijand te heulen, anderzijds blijft het streven naar autonomie hoog in het vaandel.

In Irak begonnen de Koerden, georganiseerd in de KDP (Koerdische Democratische Partij) onder leiding van Mustafa BARZANI, die teruggekeerd was uit de USSR, in 1961 een bevrijdingsoorlog met het doel autonomie te verkrijgen binnen de Iraakse republiek. Ook toen in juli 1968 de pan-arabische Baath-partij aan de macht kwam en een beperkte autonomie voor de Koerden afkondigde gingen de gevechten, waarin de Koerden gesteund werden door Iran, onverminderd door. In 1975 leden de Koerden een gevoelige nederlaag toen Irak en Iran het verdrag van Algiers sloten: de KDP van Mustafa BARZANI verloor zijn Iraanse bondgenoot.

De Iraakse regering startte vervolgens een arabiseringspolitiek. Zo vonden er gedwongen verhuizingen plaats en werden namen van Koerdische steden omgezet in Arabische.

De strijd werd voortgezet in de vorm van een guerilla. Doordat BARZANI liet doorschemeren zich te willen verzoenen met de Iraakse regering, raakte de koerdische beweging in een crisis en ontstonden er diverse afsplitsingen: de belangrijkste werd de PUK (Patriottic Union of

Kurdistan) onder leiding van Jalal TALABANI, een links-radicalen jurist. De PUK herbergt vrijwel uitsluitend Iraakse Koerden. De KDP werd tot 1979 geleid door Mustafa BARZANI. Na diens dood kwam de leiding in handen van zijn zoons Idriss en Masoud BARZANI.

In Syrië wordt zeer hard opgetreden tegen organisaties van Syrische Koerden die onafhankelijkheid nastreven. Dat wil niet zeggen dat het Syrische bewind van president AL ASSAD uit machtspolitieke overwegingen geen steun zou geven aan Iraakse of Turkse Koerden. Integendeel, in Damascus bevinden zich zowel het hoofdkwartier van de PUK van Jalal TALABANI als ook van de Turks-Koerdische organisatie PKK van Abdullah OECALAN.

Nederland

De voortdurende conflictsituatie in Koerdistan heeft tot gevolg gehad dat een zeer groot aantal Koerden het gebied is ontvlucht. Velen van hen vestigden zich in West Europa waar een gedeelte van hen zich organiseerde en zich tot doel stelde de strijd van de guerilla's (Pesh-Merga's = zij die de dood in de ogen zien) te ondersteunen. In Nederland bevinden zich naar schatting 15.000, overwegend Turkse Koerden.

De Koerden hebben zich georganiseerd in studenten- en arbeidersverenigingen. De belangrijkste organisaties hebben een directe band met de bestaande Koerdische politieke partijen. Zo is de KSSE (Organisatie van Koerdische studenten in Europa) verbonden met de KDP van BARZANI en is de AKSA (Organisatie van Koerdische studenten in het Buitenland) een onderdeel van de PUK van TALABANI. De grootste en in West Europa meest actieve organisatie is de PKK. Deze partij stelt zich ten doel de opbouw van een onafhankelijk verenigd Koerdistan op basis van een klassenloze maatschappij. Haar ideologie is orthodox-communistisch.

De strijd van de PKK is gericht tegen het "internationaal imperialisme" en de Turkse "overheersing". Dat de PKK geweld niet schuwt is reeds meerdere malen gebleken. Vooraanstaande bestuursleden die zich niet langer met de ideologie en werkwijze van de partij konden verenigen, werden zonder pardon geliquideerd.

Met het doel die Turkse Koerden te verenigen die zich niet aangetrokken voelen tot de PKK werd in maart 1985 het ERNK (Eniya Rizgariya Netewa Kurdistan = Nationaal Bevrijdingsfront van Koerdistan) opgericht. Gebleken is echter dat deze organisatie vrijwel geheel gestuurd wordt door de PKK. Ook de Koerdische arbeidersvereniging KKKH die ondermeer afdelingen heeft in Den Haag, Amsterdam en Deventer, is een met de PKK verbonden organisatie.

Door de verschillende organisaties worden kranten uitgegeven, waarin berichten verschijnen omtrent de strijd in Koerdistan en standpunten van de partij en waarin oproepen worden gedaan voor demonstraties. De PKK geeft de krant SERXWEBUN uit, terwijl het ERNK de publicaties verzorgt van het blad BERXWEDAN. Daarnaast verschijnen op gezette tijden informatie-bulletins van het "Koerdistan-Komite", dat zijn zetel in Den Haag heeft.

In Nederland hebben de Koerden zich tot op heden bezig gehouden met min of meer geweldloze acties in de vorm van demonstraties, bezettingen en hongerstakingen. Deze acties waren voornamelijk gericht tegen de Turkse regering en in een aantal gevallen tegen het bewind in Irak.

Dat niet alle Koerden het met elkaar eens zijn omtrent de wijze waarop de Koerdische zelfstandigheid bereikt dient te worden blijkt uit het grote aantal partijen dat in de loop van de jaren is opgericht.

Naast de reeds genoemde organisaties bestaan er diverse afsplitsingen. Tevens bevinden zich een aantal Koerden in de gelederen van voornamelijk links-radicalen oppositie-partijen zoals bijvoorbeeld de TKP-ML (Turkse Communistische Partij - Marxistisch Leninistisch), die ook bekend is onder de naam "PARTIZAN".

Slot

Tot op heden is de strijd van de Koerden zonder resultaten gebleven. De akties van het Turkse leger, bombardementen op Koerdische nederzettingen in Irak, de oorlog tussen Irak en Iran, maar ook de onderlinge verdeeldheid van de Koerden en de mislukte pogingen tot samenwerking met Turkse, Iraakse en Iraanse oppositie-groepen hebben ertoe geleid dat uitzicht op autonomie, laat staan onafhankelijkheid, geenszins dichterbij is gekomen.

In de huidige internationale politieke situatie lijkt het bijna vanzelfsprekend dat de steun voor de Koerden moet komen van landen als Syrie en Libie. Wellicht juist door de tot nu toe tamelijk geringe internationale belangstelling voor de strijd van de Koerden is het niet uitgesloten dat sommige Koerdische organisaties naar andere middelen zullen grijpen om hun zaak onder de aandacht van de wereld te brengen. Het Palestijnse en Armeense terrorisme zou hun daarbij tot voorbeeld kunnen dienen.

IV. POLITIEK (GEWELDDADIG) ACTIVISME

Overzicht voornaamste gebeurtenissen op (politiek) activistisch gebied januari t/m september 1986

Uit de in dit overzicht opgenomen opsomming van de voornaamste gebeurtenissen op politiek activistisch gebied blijkt een toename van ernstige vormen van gewelddadigheid. Brandstichting en aanslagen met geïmproviseerde (brand)bommen lijken vast onderdeel van het scala van actiemiddelen te zijn geworden. Het gebruik van deze gewelddadige middelen strekt zich uit over alle belangrijke actiegebieden van de anarcho-revolutionaire "Beweging".* Voor de toenemende voorkeur voor het gebruik van (brand)bommen is een aantal verklaringen denkbaar:

- Het actiedoel wordt zwaar getroffen, niet alleen door de soms omvangrijke schade die wordt toegebracht, maar ook door de dreiging van herhaling voor het getroffen object en voor soortgelijke andere actieobjecten.
- De publiciteit die met de actie wordt verkregen is aanzienlijk; ook negatieve publiciteit en discussies in de media dienen het activisten-perspectief.
- Bommen zijn betrekkelijk eenvoudig te maken en de onderdelen daarvoor zijn overal vrij verkrijgbaar.
- Het justitiële apparaat heeft, zo wordt geredeneerd, weinig verweer tegen vrijwel alle, en met name de spectaculaire activistische aanslagen (en inbraken), hetgeen een gevoel van onkwetsbaarheid geeft.
- Actie-objecten zijn legio voorhanden: ieder object kan met enige fantasie tot doelwit gemaakt worden van actie en aan een bepaalde doelstelling gekoppeld worden. Ook beveiligde objecten blijken kwetsbaar.
- De aanslagen, gevolgd door claims en omgeven met publiciteit, inspireren gelijkgestemden.

Een vergelijking van de claimbrieven, waarin de daders zich verschuilen achter meestal een al dan niet ludieke naam, geeft een uiteenlopend beeld te zien. Uit het gekozen actiedoel en uit de inhoud van de claimbrief (motivering van de daad en het politieke taalgebruik) blijkt dat zowel activistische "amateurs" als "geoeffende", politiek gemotiveerde activisten zich van dergelijke actiemethoden bedienen. In de laatste categorie vallen met name de claims van RARA** (aanslag MAKRO en Van LEER) en Revolutionaire Cellen "Commando ins Blaue Hinein" (PTT-Schotelantenne Amsterdam en Kantoor Stichting Olympische Spelen 1992).

* Actie gebieden: anti-militarisme
anti-kernenergie
repressie / kraakactivisme

** Revolutionaire Anti Racistische Actie

In deze claims wordt meer dan bij de andere niet slechts doel en reden van de aanslag aangegeven, maar tevens gepoogd de actie politiek-theoretisch te onderbouwen en in een breder verband te plaatsen: de (internationale) anti-imperialistische strijd is de drijfveer, het actie-object is min of meer toevallig gekozen.

Dit element is voor de rest van de ongestructureerde, niet aan een duidelijke politieke ideologie of dogma gebonden, op de eigen autonomie gerichte "Bewegers" geen gemeengoed. In commentaren die het actieblad BLUF in een enkel geval bij aanslagen of valse bommeldingen plaatste, wordt bijvoorbeeld cynisch of zelfs sterk afwijzend gereageerd op onge-nuanceerde uitspraken over geweldstoepassing en op dogmatisch getinte theoriën. Dit geldt met name, indien aanslagen gevaar voor personen met zich meebrachten, of indien nepbommen en valse bommeldingen groepen niet-betrokken burgers angst of overlast bezorgden. In algemene zin zijn de acties van de Beweging naar aard en aanleiding duidelijk doelgericht en tegen objecten gericht.

In het afgelopen jaar heeft een groot aantal, openbaar aangekondigde en als grootschalig en geweldloos opgezette demonstratieve (blokkade) acties plaats gevonden. Het succes van deze acties was volgens de actievoerders zelf echter slechts gering: matige publiciteit, weinig tolerantie van overheidszijde, de gestelde doelen werden niet of nauwelijks bereikt. De belangstelling van de Beweging voor dergelijke acties loopt dan ook terug. Slechts die acties, waar de openbare orde vanwege de escalatie in het gedrang kwam, werden nog als enigszins succesvol ervaren. De kleine geheime actie daarentegen voldoet volgens de "Beweging" aan alle vereisten. Verondersteld mag dan ook worden dat deze actievorm in de komende periode vooral aandacht zal krijgen. Waar actievoerders uit de Beweging aan grootschalige openbare acties meedoen, moet vooral rekening worden gehouden met een grimmiger en vasthoudender optreden van hun kant.

Actiedoel	Datum uitvoering	Groepering
Bezetting RGD-Den Haag i.v.m. ontruiming CLD-pand te Rijswijk	07-01-1986	KB
Bezetting Koppelstation te Ens	15-01-1986	AKB
Brandstichting VIDEORAMA te Amsterdam	27-01-1986	Vuurspuugsters tegen sexueel geweld
Verstoring distributie-oefening te Apeldoorn	28-01-1986	de Beweging
Bezetting MOTOROLA te Utrecht	31-01-1986	WHAM, AMB, ARGH
Actie MOTOROLA te Maarssen	31-01-1986	WHAM, ARGH
Bezetting bouwterrein van WITTEVEEN en BOS te Deventer	03-02-1986	Alpinistes voor Vrede
Blokkade jubileum AVBB te Den Haag	04-02-1986	BONK
Brandstichting SHELL-station te Den Haag	01-03-1986	R.R.F.
Inbraak MUIDEN-CHEMIE te Oudekerk a.d. Amstel	18/19-03-1986	Kruitje roer mij niet
Verstoring/brandstichting CP-vergadering te Kedichem	29-03-1986	de Beweging
Vernieling hei-installatie voor nieuwe Kruitfabriek in Kollumerland	01-04-1986	Kruitje roer mij niet
Blokkades van Stadhuizen in diverse steden i.v.m. installatie CP-raadsleden	29-04-1986	Comite Geen fascistten in de Raad; KMAN
Demo/blokkade bij KC Dodewaard	02-05-1986	o.m. BONK, VAK, SAP, REBEL
Demo/blokkade bij KC Borssele	04-05-1986	Zeeuws Platform tegen Kern-energie, Stop Borssele

Blokkade Woensdrecht	05-05-1986	BONK
Landelijke sabotage-acties tegen SHELL	11/12-05-1986	Nog meer nacht-schade, anti Zuid-Afrika
Bezetting SEP-gebouw te Arnhem	12-05-1986	BKM, AKB
Omsingeling van Woensdrecht	17-05-1986	o.m. BONK, BIVAK
Bommelding NERATOOM NV te Den Haag	18/19-05-1986	R.R.F.
Bezetting bouwbedrijf BREDERO te Utrecht	20-05-1986	BONK
Verstoring van de Internationale Politie-manifestatie te Leiden	21/24-05-1986	Verzet tegen de Kittenpret, KB
Inbraak MIBO-magazijn te Almen	23-05-1986	de Beweging
Landingslichten bespoten van vliegbasis Leeuwarden	25/26-05-1986	de Beweging
Bommelding HSA Hengelo	06/07 en 07/08-06-1986	anti Zuid-Afrika
Vernielingen/bekladding garage PTT te Bergen op Zoom	08/09-06-1986	w.s. BONK
Inbraak bij ANGLO-AMERICAN te Amsterdam	09-06-1986	anti Zuid-Afrika
Vernieling/bekladding complex Acht van Philips BV te Eindhoven	tussen 13 en 16-06-1986	anti Zuid-Afrika
Ongeregeldheden bij landelijke demo naar Zuid-Afrikaanse Ambassade te Den Haag	15-06-1986	anti Zuid-Afrika
Brandstichting/vernieling bij diverse SHELL-stations	16-06-1986	Burn down Apartheid, anti Zuid-Afrika + (Nog meer) Nachtschade
Bomaanslag EEG-perscentrum te Den Haag	26/27-06-1986	R.R.F.
Bezetting van diverse bedrijven i.v.m. de bouw op Woensdrecht	02-07-1986	BONK, AMB

Verstoring hoorzitting UCN-fabriek	02-07-1986	AKB
Brandstichting VAN LEER te Amstelveen	08/09-07-1986	RaRa
Brandstichting Betoncentrale DE SCHELDE BV te Bergen op Zoom	13-07-1986	Anti Woensdrecht
4-Daagse te Nijmegen	14 t/m 19-07-1986	IHHO
Brandstichting Woningbouwvereniging PATRIMONIUM te Amsterdam	04-08-1986	KB
Bezetting kantoor HEIJMANS BV te Alkmaar	20-08-1986	BONK
Bomaanslagen St. Olympische Spelen 1992 en bij PTT-telecomm.centrum te Amsterdam	21-08-1986	Rev.Cellen, Commando ins Blaue Hinein
Bekladding Wagenerstadion in Amstelveen	23/24-08-1986	Anti Olymp. Spelen
Schade aangericht bij bouwput firma HEIJMANS in Den Bosch	01-09-1986	RAAF
Bomaanslag/brand HBG te Gouda	07/08-09-1986	Commando Tupac Amaru
Brandbom bij militair autobusje te Zwolle	10-09-1986	AGIT
Bomaanslagen op Paleis de Dam, Gemeentelijke Dienst Herhuisvesting en Arbeidsbureau te Amsterdam	16-09-1986	Commando Lubbers Halfstok
Blokkade Woensdrecht	19-09-1986	BONK
Verstoring n.a.v. Vlootbezoek aan Amsterdam	v.a. 22-09-1986	Is het Oorlog op het IJ?

- Kraakbeweging (KB)
- Anti Militaristische Beweging (AMB)
- Anti Kernenergie Beweging (AKB)
- Werkgroep Hekel Aan Militarisme (WHAM)
- Alle Rotzooi Geeft Hoop (ARGH)
- Burgelijke Ongehoorzaamheid en Non Koöperatie (BONK)
- Rood Revolutionair Front (RRF)
- Komite Marokkaanse Arbeiders Nederland
- Vredes Aktie Kamp (VAK)
- Socialistische Arbeiders Partij (SAP)
- Basisgroepen tegen Kerngeweld en Militarisme (BKM)
- Breed Initiatief voor Verdergaande Aktie tegen Kruisraketten (BIVAK)
- Revolutionaire Anti Racistische Aktie (RARA)
- Revolutionair Anti Atoom Front (RAAF)